DOSSIER SANIFAX

DOSSIER ESPECIAL

CONCLUSIONES DEL ESTUDIO SOCIOLÓGICO: "LA ENFERMERÍA HOY, CÓMO SOMOS Y CÓMO PODRÍAMOS SER", DESARROLLADO POR EL COLEGIO DE ENFERMERÍA Y LA UNIVERSIDAD DE BARCELONA

16 DE MAYO DE 2.005

Infermeres avui:

Com som i com voldríem ser

Conclusions de l'estudi sociològic 2004

COL·LEGI OFICIAL
INFERMERIA
DE BARCELONA

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Infermeres avui:

Com som i com voldriem ser

Conclusions de l'estudi sociològic 2004

Josep A. Rodríguez i **Josep Lluis C. Bosch**

Equip d'Investigació de Professions
i Organitzacions Universitat de Barcelona

Presentació

Si en alguna cosa existeix un ampli consens relacionat amb la professió infermera és la seva dificultat per fer-se ben visible i identificable. I si en alguna cosa ens posaríem d'acord una nombrosíssima part de les infermeres i els infermers és en què cal, amb urgència, posar nom i nombre a tots aquells fenòmens que influeixen en el seu desenvolupament.

La publicació que us presentem a continuació vol ser un important pas endavant de cara a corregir aquesta dificultat. Us presentem un treball que recull els resultats de l'estudi promogut pel Col·legi Oficial d'Infermeria de Barcelona (COIB), elaborat per l'equip investigador del catedràtic Josep A. Rodríguez del Departament de Sociologia i Anàlisi de les organitzacions de la Universitat de Barcelona, que significa un primer pas cap al coneixement futur de les transformacions en l'estructura i dinàmica de la professió infermera. Aquest estudi, que ha estat possible gràcies a l'excel·lent resposta de les infermeres i els infermers a una complexa consulta realitzada durant l'estiu i la tardor de 2004, se centra, entre d'altres, en l'anàlisi de les relacions de les infermeres amb les corporacions, els seus nivells de control sobre l'organització i sobre l'exercici de la professió.

La finalitat d'aquesta consulta ha estat triple. D'una banda, amb les diferents eines de què disposa la recerca sociològica, el COIB ha pretès proveir-se d'una descripció real, completa i fiable de l'entorn on es desenvolupa la professió infermera, dels i de les professionals que la desenvolupen, i les seves necessitats.

D'altra banda, el treball ha de permetre al Col·legi Oficial d'Infermeria de Barcelona adequar les iniciatives i les actuacions de la Junta de Govern a la realitat dels membres d'aquesta corporació professional: les infermeres i els infermers de la demarcació territorial de Barcelona.

I en darrer lloc, la consulta ha de facilitar elements pels propis professionals. És a dir, ha de proporcionar aquells elements necessaris perquè cada infermera i cada infermer, pugui reflexionar sobre quin és el futur professional que li espera, quin creu que hauria de ser i, fins i tot, quin és el que voldria desitjar.

Aquest treball significa, doncs, una aportació al coneixement de la professió infermera i dels seus professionals que ha de permetre evidenciar moltes afirmacions històricament formulades, confirmar supòsits reiteradament plantejats i destruir tòpics malauradament mantinguts, però sobretot significa una potent eina per a la construcció del futur. No aquell futur que difícilment es divisa sinó el que ara mateix acaba de començar.

En definitiva, el COIB ha pretès posar nom i nombre a la realitat professional infermera, a les seves característiques, als seus objectius i als valors que defineixen el marc en el que es desenvolupa a fi de poder respondre a les expectatives socials, des de l'espai de reconeixement i de competència assignat per la societat.

Núria Cuxart i Ainaud
Directora de Programes del COIB

Introducció

Aquest treball té diversos objectius. Aportar coneixements sobre les infermeres i el seu exercici per poder articular un projecte de futur, mostrar una visió de conjunt de la professió i fer arribar a la societat el paper clau de les infermeres en el sistema de salut.

Per poder respondre a l'objectiu del treball, es va dissenyar i portar a terme una àmplia enquesta als/les professionals de la demarcació de Barcelona. Les respostes nombroses i rigoroses obtingudes ens ofereixen una informació molt rica. Les valuoses respostes recollides ens donen una visió molt profunda i detallada de la professió de la infermeria a la demarcació de Barcelona, les seves característiques, vivències, problemàtiques, valors i objectius.

En aquest text es descriuen les principals conclusions de l'enquesta. A través dels diferents apartats, es presenten i analitzen les característiques socials i demogràfiques de les infermeres i els infermers, les dimensions que configuren l'exercici professional, els seus nivells de control i autonomia, la satisfacció amb la pràctica de la professió i la infermeria, el seu paper professional i en la societat, i les aspiracions i la valoració del Col·legi Oficial d'Infermeria de Barcelona (COIB), entre altres elements.

Voldríem manifestar el nostre agraïment a tots/es els/les professionals que generosament van contribuir-hi amb el seu temps i respostes.

Nota: De la mateixa manera que ho fa el Consell Internacional d'Infermeres (CII), en el document, quan es fa referència a la "infermera", cal entendre que s'està al·ludint a professionals d'ambdós gèneres.

1. Infermeres avui

Les característiques socials i demogràfiques de la professió són el producte i el reflex de la seva història recent i posició, tant en la societat com en el mercat. Són també elements clau per entendre les formes dominants d'exercici, les problemàtiques que més urgeixen i les diferents opinions de les infermeres i els infermers. La tendència d'incorporació a la professió, la composició de gènere, la procedència social, l'estatus que assoleixen i el seu paper en la societat són, en gran mesura, producte d'una demanda i valoració social i organitzativa canviant a la qual la professió va adaptant-se.

La composició del col·lectiu infermer configura una professió relativament jove, amb una edat mitjana de 38 anys i una incorporació nombrosa de noves infermeres. Demogràficament es configura de forma bimodal, amb dos grups dominants: les professionals més joves i les més grans (d'entre 46 i 52 anys), en la cúspide social de la professió. És una professió on històricament dominen les dones i on s'ha accentuat la feminització en les últimes dècades.

La seva estructura de gènere, de domini femení (87%), accentua la divisió dels papers socials de les infermeres com a professionals i com a vetlladores

Gràfic 1.1

Edat per gènere

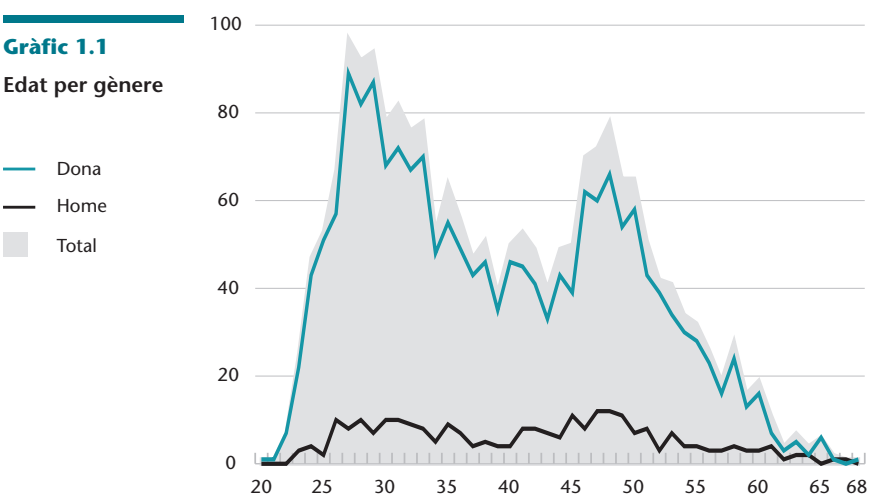

familiars. Arran de la divisió per gèneres dels papers socials dominants en la nostra societat, la importància i la dedicació a la família i a l'entorn social competeixen (i s'han de fer compatibles) amb el valor i la dedicació al treball.

En termes generacionals, les professionals més joves estan formant una família i dedicant-se a fills petits, mentre que la cúspide d'edat de les infermeres (amb fills més grans) assumeix progressivament l'atenció dels seus pares, d'edat avançada.

La infermeria com a espai social ha jugat, i segueix jugant, un paper destacat en la consolidació de la nostra societat del coneixement i de classes mitjanes. A còpia d'anys, creix el seu encadenament amb posicions socials mitjanes i, objectivament i subjectiva, la seva posició de classe mitjana-mitjana esdevé dominant.

La família, els amics i el treball són, en aquest ordre, els elements més importants de les professionals de la demarcació de Barcelona. Tant en la família com en les relacions socials, la professió juga un paper molt destacat: la gran majoria de les amistats són de la mateixa professió i una part molt destacada dels parents, en la mateixa generació, també hi pertanyen.

El fet d'ésser una professió basada i centrada en coneixements i pràctiques en continu avenç representa un repte col·lectiu d'actualització i millora, al qual el 77% de les professionals responen majoritàriament amb cursos de formació

Gràfic 1.2

Entre els seus familiars més directes, hi ha algu que exerceixi o hagi exercit la infermeria?

(0-100 %)

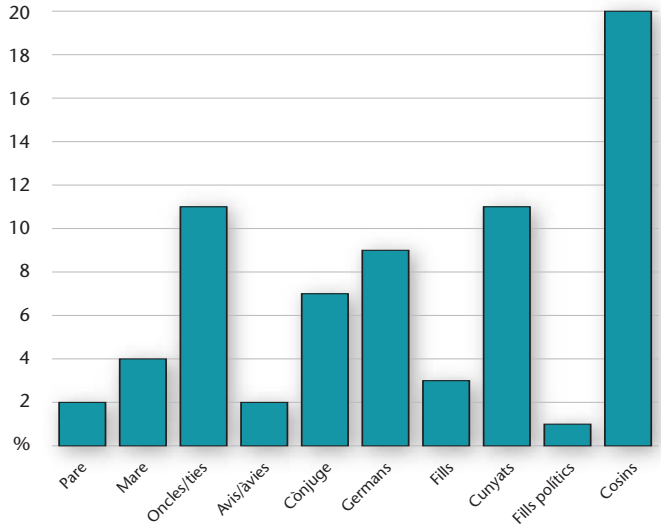

continuada. A més a més, un gran nombre (12%) ha seguit estudis de postgrau (màsters, doctorat) després de la diplomatura, la qual cosa configura una àmplia elit i avantguarda professional.

Els ingressos de les professionals s'inscriuen en una franja de sous mensuals d'entre 1.200 i 1.800 euros (60%), amb un destacat grup de professionals que s'incorporen a l'exercici amb ingressos inferiors (28%) i un 11% amb ingressos superiors.

És una professió ideològicament d'esquerres (3,8 en una escala on 0 correspondria a l'extrema esquerra i 10 a l'extrema dreta). De fet, se situa més a l'esquerra que la mitjana poblacional i la resta de professionals (medicina, arquitectura, dret, enginyeria). Aquesta posició ideològica l'acosta a partits d'esquerres: més de la meitat de les professionals se senten representades per les formacions polítiques PSC, ERC i ICV. Destaca la proximitat al PSC, que representa un 25%.

La seva posició ideològica i l'orientació a la comunitat es reflecteixen també en la seva presència activa a la societat civil catalana, amb uns nivells més elevats dels de la mitjana de la població general quant a afiliació i col·laboració amb organitzacions civils i socials.

Gràfic 1.3

De mitjana, els seus ingressos mensuals nets estan al voltant de...?

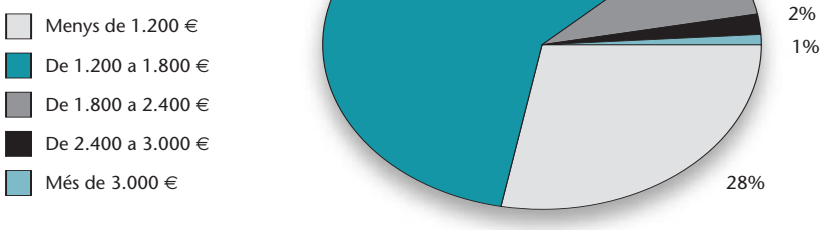

Gràfic 1.4

Quin partit polític representa millor els seus interessos?

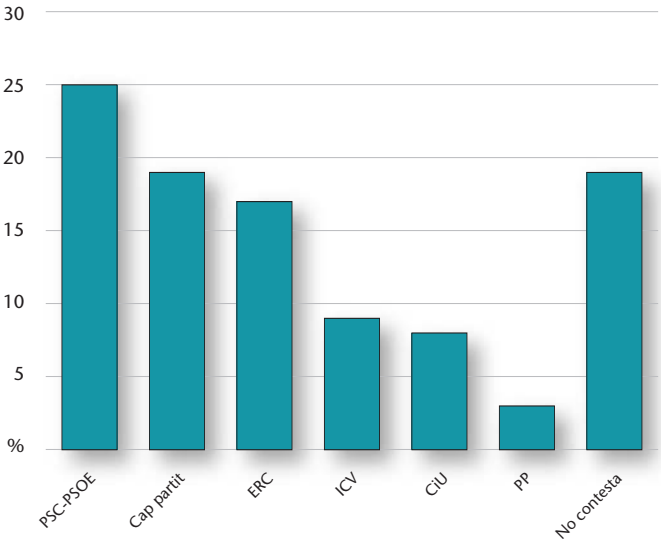

Gràfic 1.5

Quin grau d'importància té en la seva vida cadascun dels següents aspectes?

0 (cap importància)
10 (molta importància)

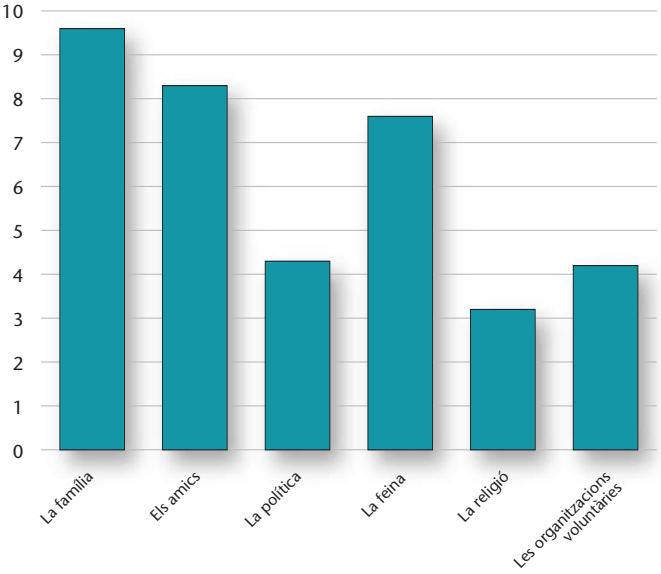

Gràfic 1.6

Si compara la seva posició econòmica i social amb la dels seus pares, diria que la seva posició actual és...?

- Molt més alta
- Bastant més alta
- Mes o menys igual
- Una mica més baixa
- Bastant més baixa
- Molt més baixa

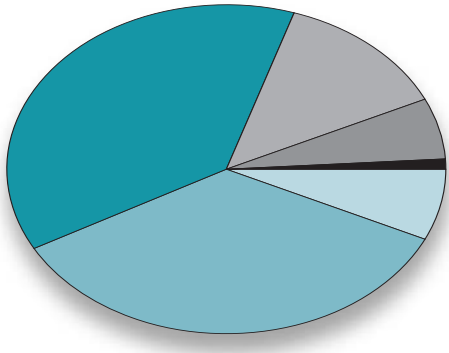

Gràfic 1.7

Si compara la posició econòmica i social que vostè esperava assolir en el moment d'incorporar-se a la professió, diria que la seva posició actual és...?

- Molt més alta
- Bastant més alta
- Mes o menys igual
- Una mica més baixa
- Bastant més baixa
- Molt més baixa

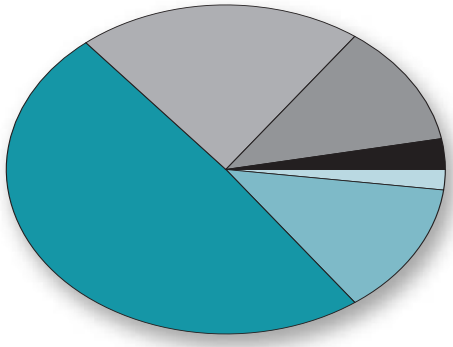

2. Exercici professional

La història recent del sistema sanitari i de la professió configura un exercici professional diferenciat on són importants els elements d'especialització, dedicació, formes i espais d'exercici, carrera professional, autoritat i presa de decisions. La combinació d'aquesta diversitat de dimensions configura un exercici complex que respon, en gran mesura, a un sistema i una demanda sanitària també complexos.

Les formes dominants d'exercici a principis del segle XXI caracteritzen la infermeria com una professió altament especialitzada, pública i hospitalària, majoritàriament empleada i amb exercici fonamentalment en marcs organitzatius complexos.

En tant que l'especialització respon a les demandes del sistema, és clar el lleuger domini de les especialitats hospitalàries enfront de l'atenció primària, com també el ràpid creixement de la geriatria.

El sistema sanitari públic i el sector hospitalari concentren l'activitat de la majoria de la professió (dos terços). En l'actualitat l'exercici s'inicia en el marc hospitalari (majoritàriament privat i/o concertat) i en menor mesura en el sociosanitari, i tendeix a acabar-se en l'espai públic de l'ICS (atenció primària i hospital).

L'activitat complementària té també un pes important en la professió: un 18% de les professionals. Aquesta activitat es desenvolupa fonamentalment en el sector privat, en hospitals (privats i concertats) i en centres especials i/o d'ensenyament.

En l'actualitat només queda una petita escletxa (2%) de pràctica individual on la professional ofereix directament els seus serveis al mercat. De fet, gairebé la totalitat de l'exercici professional adopta la forma d'ocupació, és a dir, de provisió de serveis a una organització que els ofereix després al mercat. Només en l'exercici complementari observem un petit ascens de provisió directa de serveis (25% de pràctica independent).

En tant que empleades d'organitzacions, seran elles (i la seva història) les que marcaran en gran mesura tant la carrera professional com els papers i formes d'exercir. En l'actualitat hi ha un alt nivell de precarietat en la incorporació a la professió (dos terços de les joves) i, reflectint la història recent de la sanitat catalana, una part central de la professió amb contractes laborals estables i la cúspide d'edat amb places en propietat.

Més de la meitat de les professionals exerceixen en grans organitzacions complexes (amb més de 100 infermeres) i consideren important accedir a càrrecs directius. De fet, i especialment en els espais organitzatius més complexos, un alt nombre de professionals (una cinquena part) té autoritat sobre altres infermeres i més de la meitat exerceix algun tipus d'autoritat sobre altres professionals sanitaris. L'autoritat sobre altres infermeres és de caràcter fonamentalment professional, mentre que sobre altres professionals és de caràcter organitzatiu i laboral. En el sector sociosanitari, l'autoritat de les professionals les situa en posicions de lideratge organitzatiu, mentre que l'alt percentatge de professionals amb autoritat en el sistema hospitalari reflecteix l'estructuració de la seva pràctica. Els baixos nivells d'autoritat en atenció primària són reflex de la poca organització i estructuració del seu exercici en aquest espai.

El nivell d'estabilitat en el lloc de treball és molt alt, especialment al sector públic, encara que, al llarg dels primers anys d'exercici, sobretot al sector sociosanitari, els contractes es caracteritzen per una alta inestabilitat. La dedicació horària és substancialment més elevada en la pràctica hospitalària i en el sector sociosanitari que en l'atenció primària. És en aquest espai, però, que es preferiria

Gràfic 2.1

Ens agradaria saber com exerceix actualment la seva professió. Forma d'exercir: principal i secundària

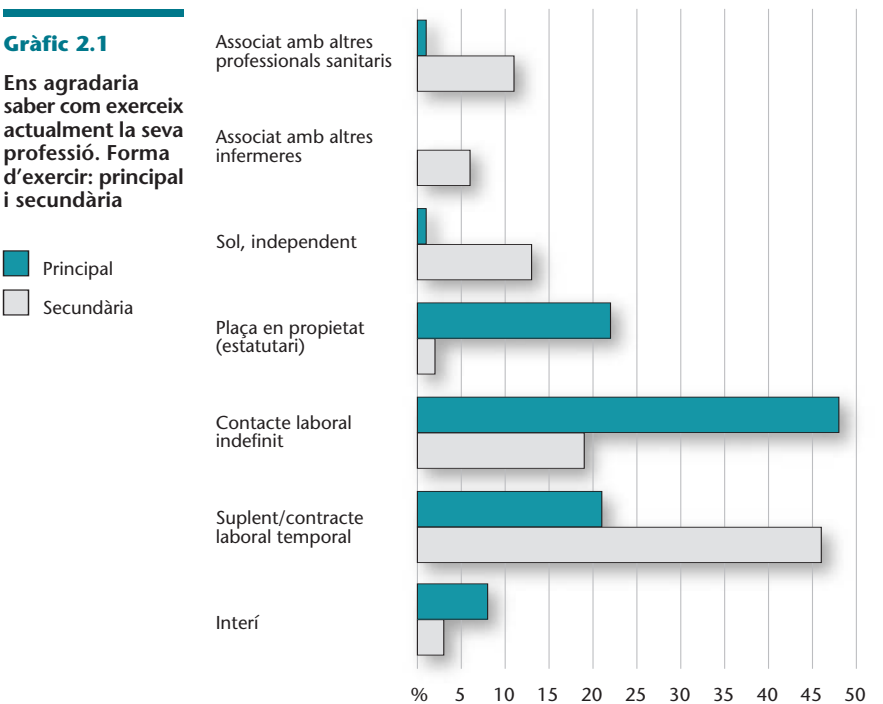

treballar menys que en els altres. El fet que siguin precisament les professionals amb menor dedicació horària les que vulguin dedicar-hi menys hores manifesta una possible insatisfacció professional més elevada.

Fer compatibles els papers socials de professional i de dona suposa per a moltes professionals un abandonament temporal de la professió per raons de maternitat, durant un període relativament curt (menys d'un any). El retorn a l'exercici suposa en molts casos problemes més de caràcter contractual que professional.

La definició del paper professional és sens dubte un dels elements centrals de la infermeria. És aquí que constatem la tensió entre una demanda de serveis orientats a la solució de problemes de salut i un ampli desig de fer compatibles les cures amb l'assessorament i orientació sanitària.

L'augment en la quantitat i complexitat de la demanda sanitària està suposant una pressió important sobre la professió, que la duu a esforços addicionals sistemàtics per atendre adequadament els usuaris. Aquests esforços addicionals responen fonamentalment a característiques socials dels usuaris (entorn, llengua) i a la complexitat creixent de la demanda, cosa que excedeix les possibilitats professionals i organitzatives.

Gràfic 2.2

Tipus de centre de l'exercici professional

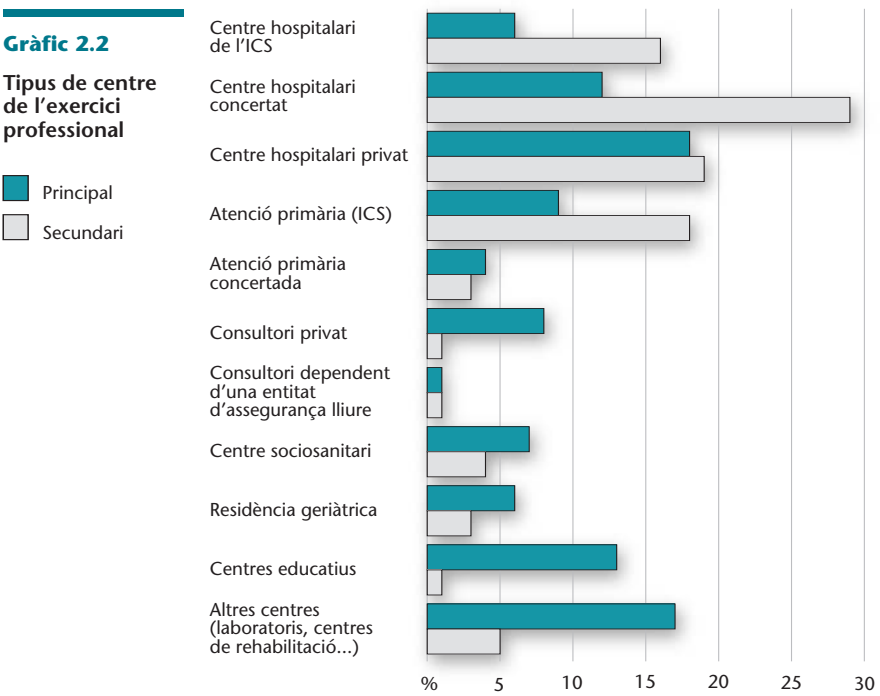

Gràfic 2.3

Trobaria important accedir a llocs de responsabilitat en la direcció de la seva organització?

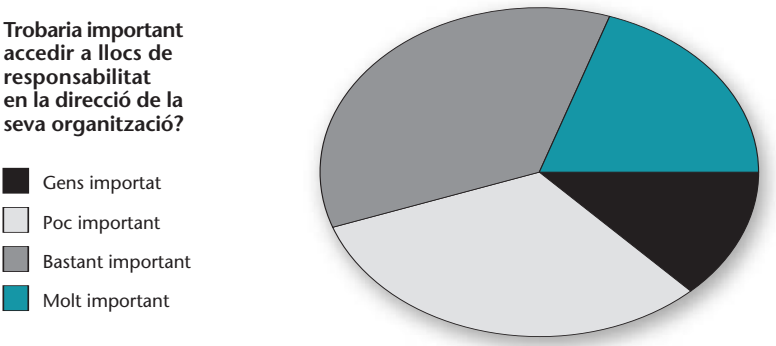

Gràfic 2.4

De mitjana, quantes hores de la setmana dedica a la feina i quantes li agradaria dedicar-hi?

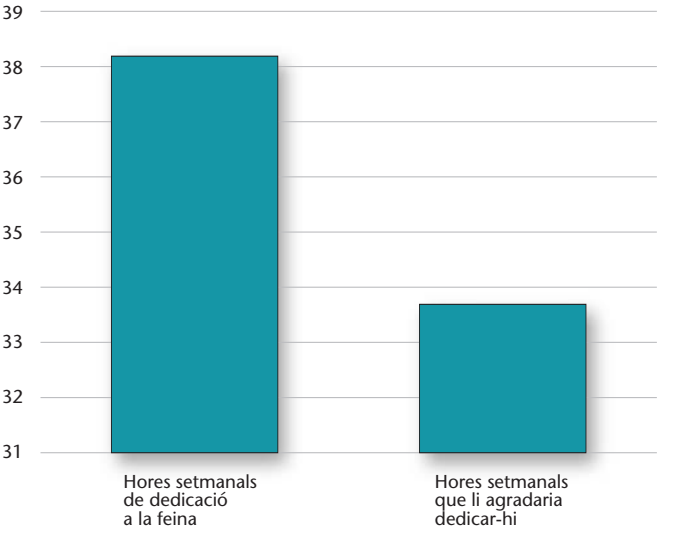

Gràfic 2.5

En un dia feiner habitual, quina mitjana d'hores dedica a...?

Gràfic 2.6

Què considera que esperen les persones ateses / li agradaria que esperessin de vostè?

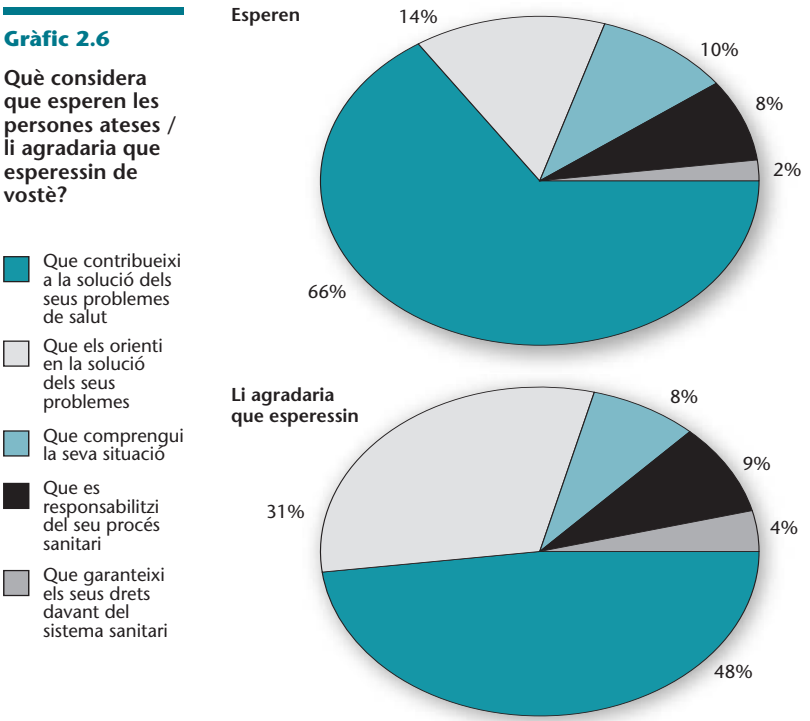

Gràfic 2.7

En situacions complexes, com pren normalment i com preferiria prendre les decisions?

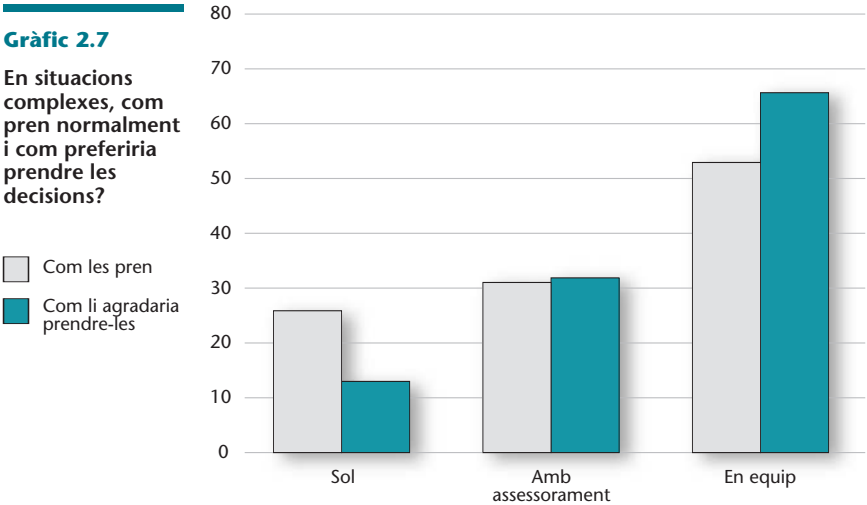

Gràfic 2.8

En el cas d'haver hagut de fer esforços addicionals en l'atenció als usuaris, ens podria indicar per quina/es de les següents raons?

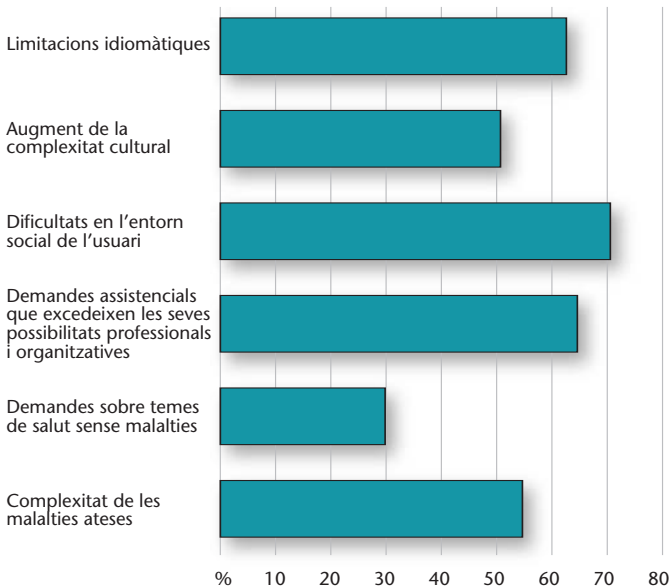

3. Control i satisfacció

Un dels temes centrals de tota professió són els nivells de control i autonomia professional. Aquests nivells ens n'indicaran tant el grau de professionalització com la major o menor dependència dels mercats i les organitzacions. Analitzem aquesta dimensió a partir de tres tipus de control bàsic: control tècnic, control organitzatiu i control polític.

El primer se centra en el que podríem anomenar el cor de tota professió: el seu coneixement, i fins a quin punt es considera, socialment i organitzativa, el coneixement professional suficient per prendre decisions tècniques de forma independent. El segon gira entorn de l'organització social del treball i mesura la capacitat d'una professió per aplicar la seva racionalitat organitzativa i de realització del treball. El tercer té a veure amb la influència d'una professió en l'orientació política de l'organització en la qual treballa i amb la mesura en què els objectius professionals arriben a ser part dominant o no dels objectius organitzatius.

Per analitzar adequadament els nivells de control i autonomia de la professió infermera, hem de tenir en compte que els serveis que proveeix s'emmarquen en un producte més complex (sanitat) i que, com hem vist anteriorment, es presten en el marc de sistemes complexos altament organitzats. Per tant, ens indicaran fins a quin punt el producte professional té un espai propi en el marc sanitari, fins a quin punt la societat i l'organització confien en la professió i en quina mesura la professió influeix en la dinàmica organitzativa.

En termes globals, la professió infermera de la demarcació de Barcelona manté un alt nivell de control i autonomia tècnica, que podem considerar el cor de la professió. Malgrat ser considerable, és menor que l'organització social del seu treball i substancialment menor que l'orientació social i ideològica de l'entitat en la qual treballen.

L'organització, a través de la supervisió i direcció d'infermeria, és la que té més control sobre la gestió del treball i l'orientació de l'entitat. L'únic espai on els usuaris semblen tenir certa influència és en el temps i les tècniques aplicades, per la qual cosa l'autonomia tècnica de la professió s'emmarca també en un procés de negociació amb els usuaris.

Gràfic 3.1

Quin nivell de control considera que té personalment sobre ...

0 (cap control)
10 (control total)

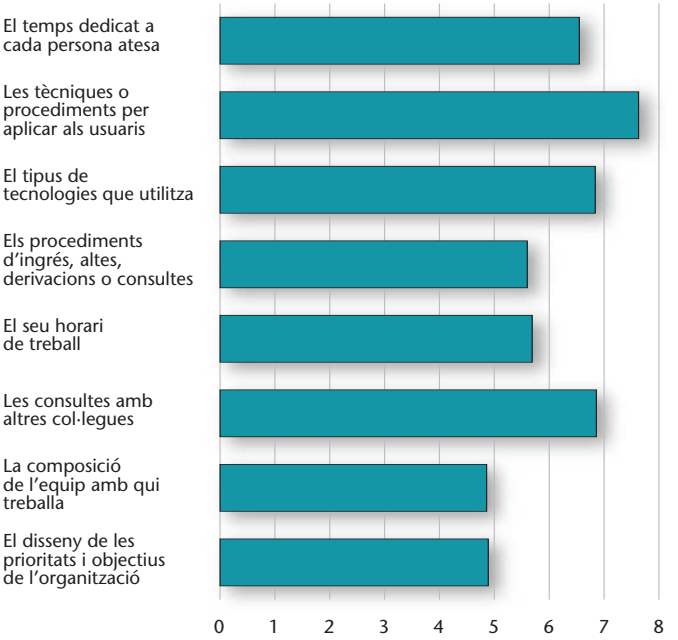

Gràfic 3.2

En cas de treballar en equip o en organitzacions, quin control considera que exerceixen els supervisors sobre ...

0 (cap control)
10 (control total)

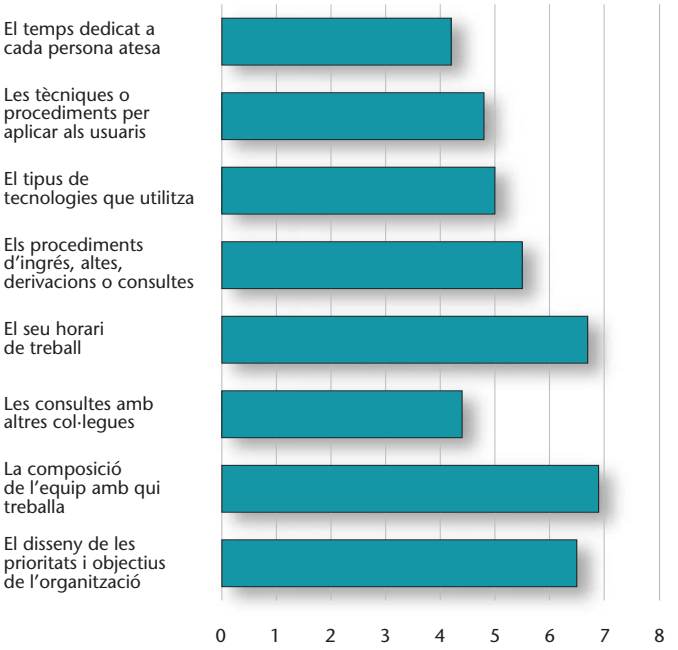

El resultat del complex sistema d'elements de control i autonomia representa un grau bastant alt de llibertat per desenvolupar la feina (mitjana de 6,9 en una escala de 0 a 10).

Les característiques de la seva tasca situen sovint les professionals enmig del conflicte d'interessos entre les persones ateses i l'organització. La majoria de les infermeres ha viscut aquestes situacions i, de fet, més d'un terç experimenta aquests conflictes de forma continuada. Davant el conflicte, les professionals es decanten primer (el 57%) per posicions negociadores, per acomodar els interessos d'ambdues parts; en segon lloc (el 42%), opten per la defensa exclusiva del benestar de les persones.

Només el 55% de les infermeres considera que l'opinió pública té una imatge positiva de la professió. De fet, opinen que la seva professionalitat i dedicació estan bastant ben valorades pels seus propis col·legues i els usuaris, però insuficientment valorades per l'organització i la societat.

En general, se senten molt satisfetes amb la seva professió (mitjana de 7,3 en una escala de 0 a 10) i, de fet, la majoria (80%) tornaria a incorporar-s'hi, encara que un terç dubta sobre aquesta possibilitat. Aquest nivell de satisfacció i identificació amb la professió la converteixen en un espai ideal de professionalització futura. De fet, a més de la meitat els agradaria que els seus fills, nebots i altres parents l'exercissin.

Per a les infermeres de la demarcació de Barcelona, els problemes més importants en el seu exercici són les retribucions insuficients, la falta d'incentius

Gràfic 3.3

Pensa que els usuaris, els seus col·legues, l'organització on treballa i la societat en general valoren bé la seva professionalitat i dedicació?

1 (molt) - 4 (gens)

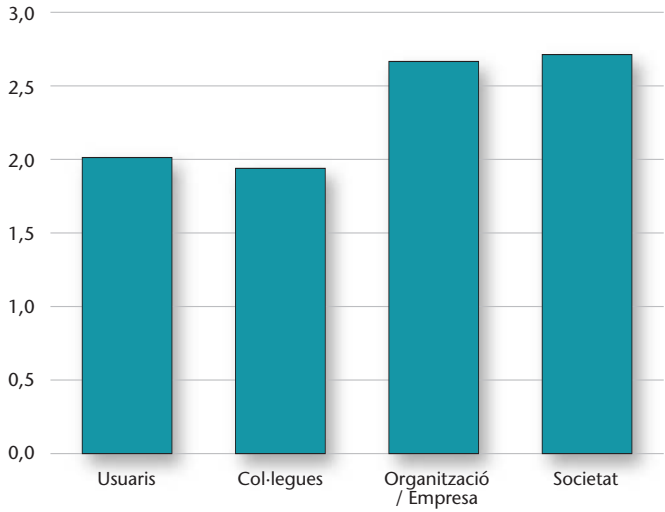

Gràfic 3.4

Si hagués de decidir de nou incorporar-se a la professió, què faria?

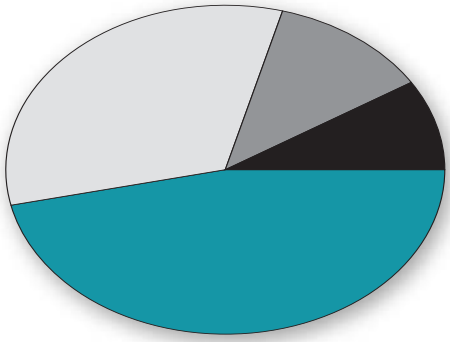

- M'hi incorporaria amb tota seguretat
- Tindria dubtes i hauria de reflexionar
- M'ho pensaria molt, tinc bastants dubtes
- Amb tota seguretat no m'hi incorporaria

Gràfic 3.5

Podria valorar la importància actual de les següents problemàtiques?

0 (cap importància)
10 (molta importància)

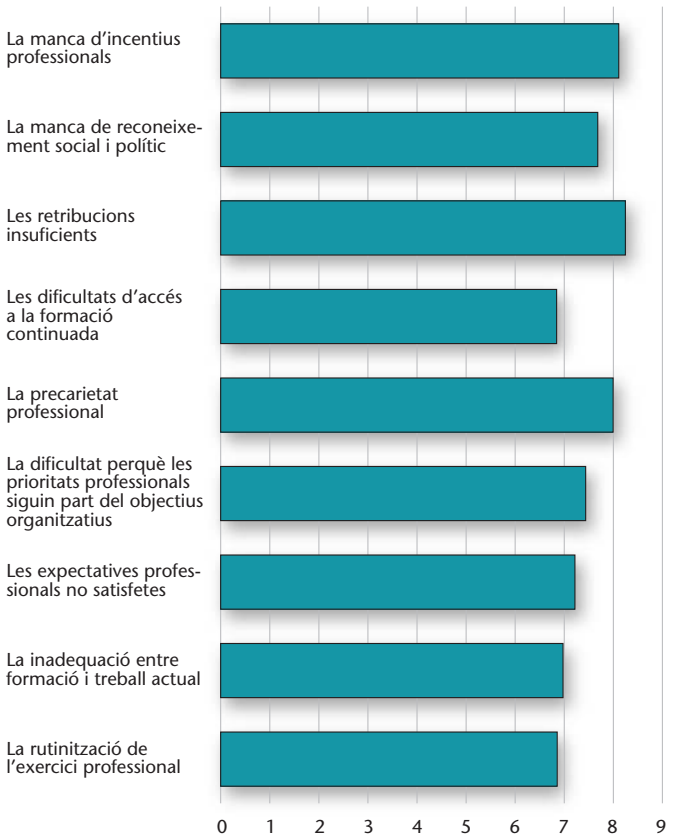

professionals i la manca de reconeixement social i polític. Aquests problemes posen de manifest la tensió estructural entre la professió i el sistema organitzat, fruit del poc control sobre la gestió de la seva feina i la insatisfacció amb la valoració social de la seva professionalitat.

La gran majoria aspira, i es considera capacitada per fer-ho, a assumir més responsabilitat en la presa de decisions en la seva feina. La professió se sent capaç, i amb ganes, d'un exercici més professionalitzat.

Els aspectes en els quals s'assumiria més responsabilitat defineixen els dos grans objectius de la professió a inicis de segle: elevar el seu nivell de control sobre l'organització del'exercici i ampliar l'espai professional. Això implica més responsabilitat en l'organització i supervisió de la feina, en la presa de decisions i en la gestió i coordinació de les atencions. L'ampliació i consolidació del seu espai professional s'assoliria augmentant la seva responsabilitat en educació sanitària i en l'atenció i seguiment de les persones ateses.

L'exercici actual de la infermeria conté alguns dels elements centrals que garanteixen la satisfacció amb la professió. El més important és el fet que poden exercir com a professionals al servei del benestar de les persones. En una hipotètica feina ideal, els elements que destaquen són precisament els que més es troben a faltar en la seva feina actual: unes retribucions adequades, estatus i prestigi i la possibilitat d'influir en la política organitzativa.

En definitiva, podem constatar l'alt nivell de satisfacció amb la professió i l'exercici, però també la insatisfacció amb la seva posició i paper en el sistema sanitari i la valoració social.

Gràfic 3.6

Es considera capacitada per assumir més responsabilitat?

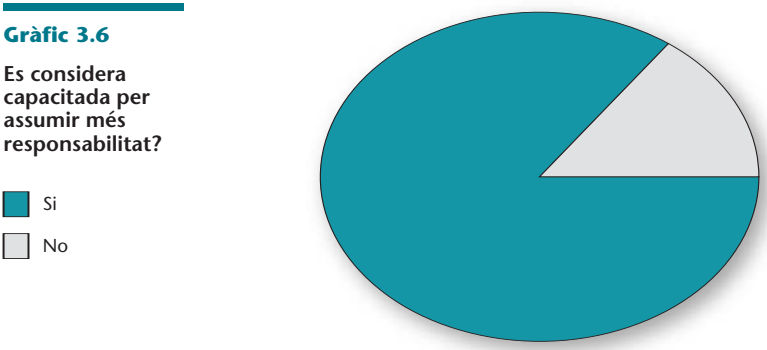

Gràfic 3.7

En quina dimensió estan presents els elements següents en la seva feina actual i quin considera l'element més important a la seva feina ideal?

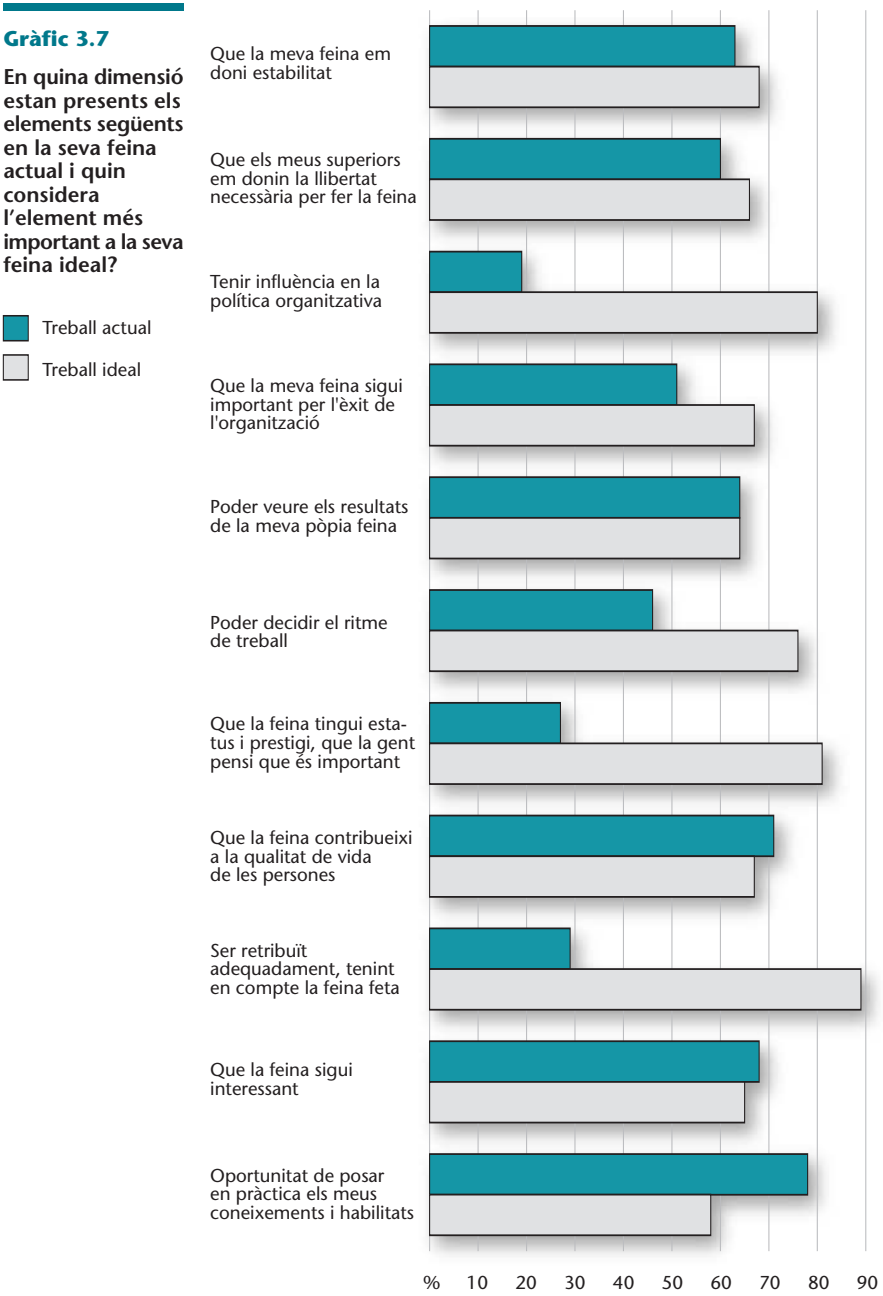

4. Professió i societat

A diferència d'altres col·lectius ocupacionals, l'element social és fonamental en la definició i l'exercici de la infermeria. L'orientació social de la professió es caracteritza tant pel seu paper i valors socials com pel seu sistema d'excel·lència i les seves perspectives de futur.

Entre les professionals domina la insatisfacció amb l'estatus social, que reflecteix el malcontent fonamental, que hem comentat abans, pel fet de sentir-se insuficientment valorades per la societat.

Les fonts de prestigi (actuals i/o ideals) mostren el que és i/o hauria de ser important i central en la professió. El valor central, present i futur, apuntat per les infermeres com a essència de prestigi, és l'ètica i integritat professional. Els valors clau de la professió estan relacionats, primerament, amb el comportament professional (ètica, ajuda als altres, dedicació al treball) i després, amb l'excel·lència (èxit, idees innovadores).

La distància entre les fonts ideals de prestigi i actuals ens ofereix la imatge dels aspectes que les professionals consideren que haurien de millorar-se. La distància més marcada entre la valoració ideal i la valoració actual com a font de prestigi en la professió la trobem en els aspectes d'excel·lència científica:

Gràfic 4.1

Quin és el grau de satisfacció respecte a l'estatus social dels membres de la seva professió a la nostra societat?

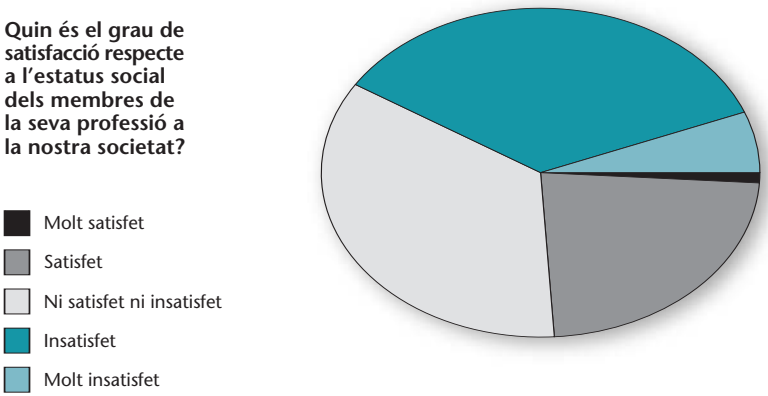

Gràfic 4.2

Podria valorar les següents dimensions segons la importància que idealment haurien de tenir en la valoració del prestigi professional?

0 (cap importància)
10 (molta importància)

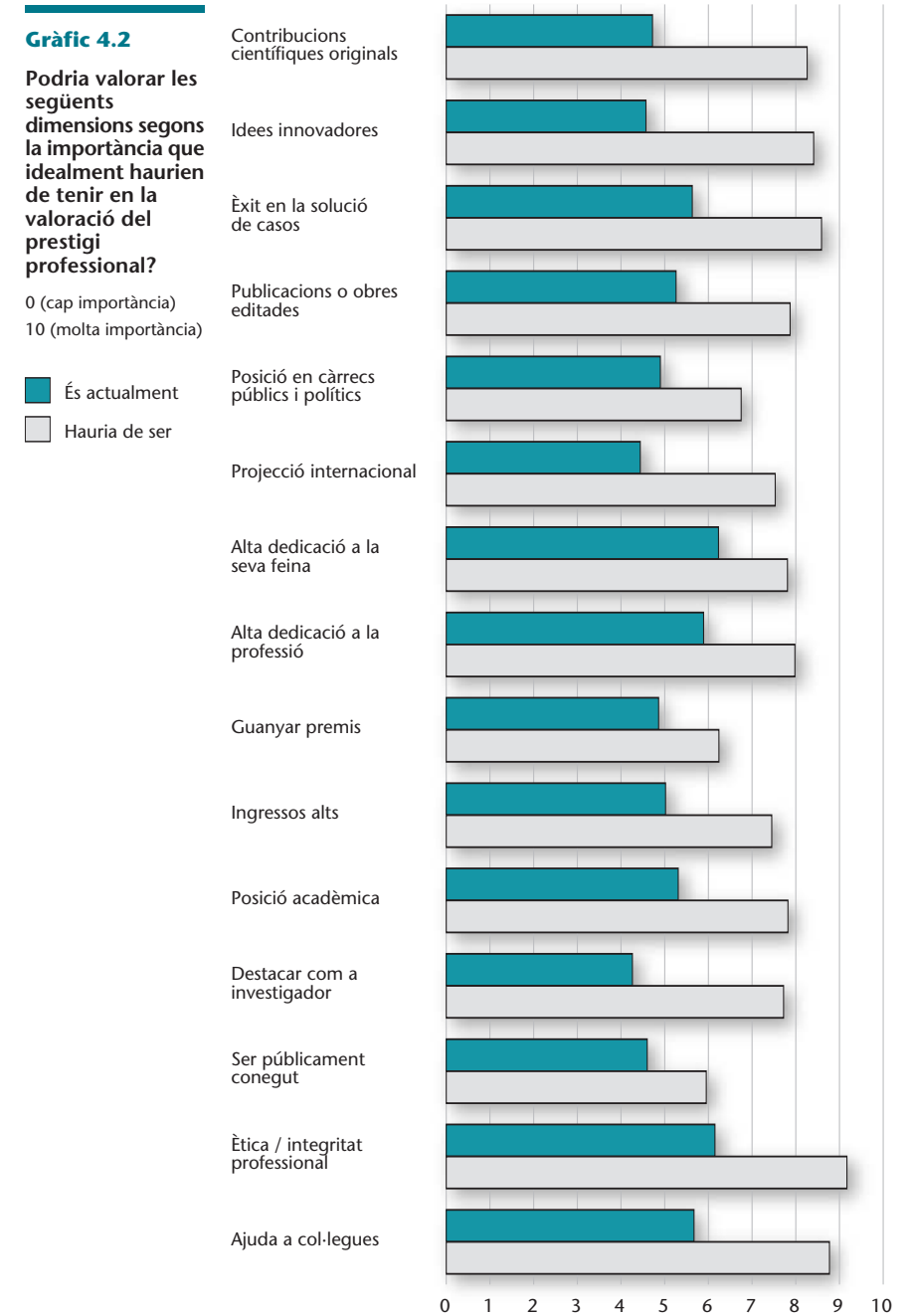

idees innovadores, contribucions científiques originals, èxit i projecció internacional.

Les professionals consideren que la infermeria està encaminada al benestar i satisfacció de les necessitats del conjunt de la societat. Preval l'orientació col·lectiva de benestar per sobre de l'orientació individual.

Per a la majoria, la professió consisteix principalment en una forma d'ajudar els altres. La visió altruista domina per sobre de la visió laboral o professional, que també són, òbviament, importants. En canvi, no es considera ni una forma de vida ni el més important de les seves vides, però sí una forma d'ascens social o econòmic.

Les forces dominants més probables en la configuració de futures sanitàries i professionals són la globalització i els avenços en les tecnologies de la comunicació. Probablement, donaran lloc a la consolidació d'una sanitat globalitzada, a l'articulació de l'exercici en el marc de xarxes professionals i organitzacions virtuals i a l'ampliació de la intervenció social de les infermeres. Els escenaris futurs més desitjats giren al voltant del paper professional. Es considera desitjable una infermeria més assessora, més social i més orientada al benestar. Tanmateix, segons el col·lectiu, és poc probable que canviï, fonamentalment el concepte de salut (amb la incorporació de dimensions de felicitat, bellesa i/o intel·ligència) i que els hospitals es converteixin en espais amplis de salut i benestar. Tampoc no es veu com a molt desitjable el canvi en el concepte de salut i l'articulació d'una pràctica en xarxa.

Gràfic 4.3

Quin dels següents criteris hauria de ser el fonamental en la seva professió?

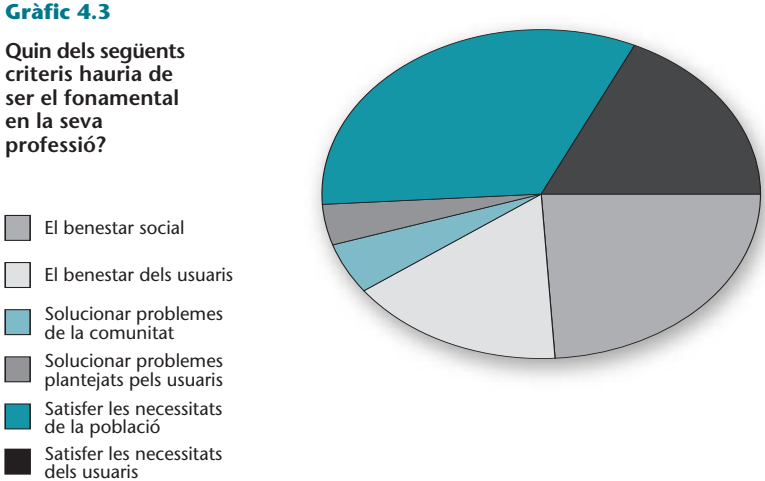

Gràfic 4.4

Les següents afirmacions recullen diverses visions de la professió. Indiqui en cada cas en quina mesura s'ajusten o no a la seva visió actual de la professió

0 (no té cap importància)
10 (és el més important)

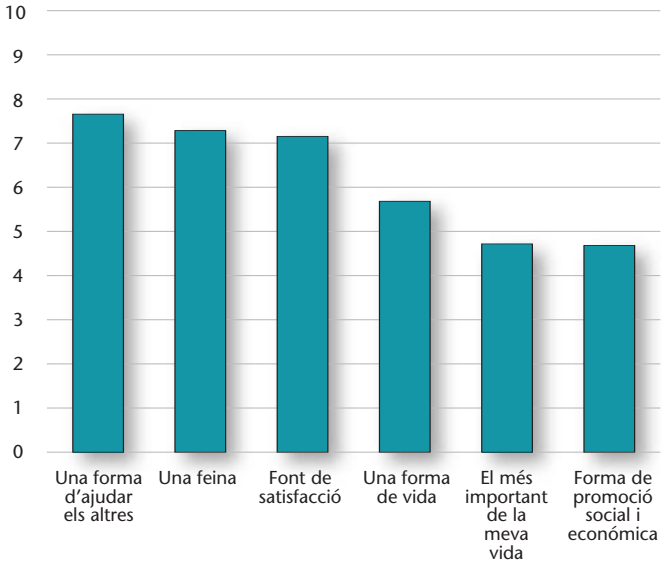

Gràfic 4.5

Volem que pensi en termes de futur probable i futur desitjable. Utilitzant aquestes dues dimensions de futur ens agradaria que ens indiqués per a cada una de les següents possibilitats-afirmacions si la considera probable o no, i si la considera o no desitjable

0 (inútil)
10 (molt útil)

Probable
Desitjable

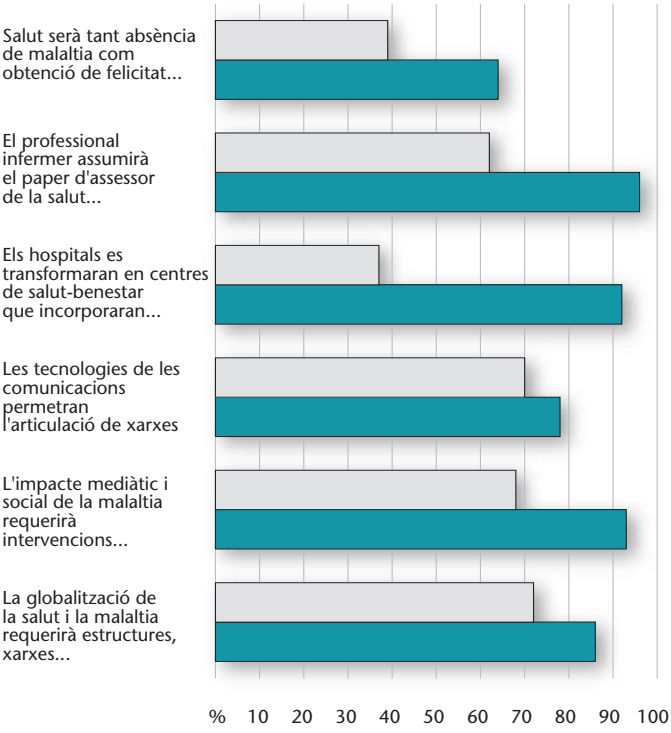

5. Organitzacions professionals

L'espai sanitari és un espai polític amb varietat d'interessos i perspectives. En aquest punt ens centrarem en la visió que tenen les infermeres de les organitzacions d'interessos professionals (fonamentalment el COIB i els sindicats) i del seu paper.

La valoració que les professionals realitzen de la utilitat del Col·legi i del seu nivell de representativitat és d'un 4,4 sobre 10.

Les infermeres veuen en el COIB una entitat política fonamental que, òbviament, hauria de tenir influència en la política sanitària. El baix nivell d'afiliació sindical (només una quarta part de les infermeres) converteix el COIB en l'actor polític principal tant en les negociacions de tipus professional (on és l'actor central indiscutible) com en les de tipus laboral.

Les funcions del COIB que el col·lectiu considera més importants són la defensa dels interessos professionals davant l'administració, la cobertura de responsabilitat civil i l'ajuda a les infermeres. Les millor valorades són la cobertura de responsabilitat civil, la seva presència en el debat sanitari i la defensa dels interessos professionals.

Gràfic 5.1

Utilitat i representativitat del Col·legi

Utilitat:
0 (inútil)
10 (molt útil)

Representativitat:
0 (gens)
10 (totalment representat)

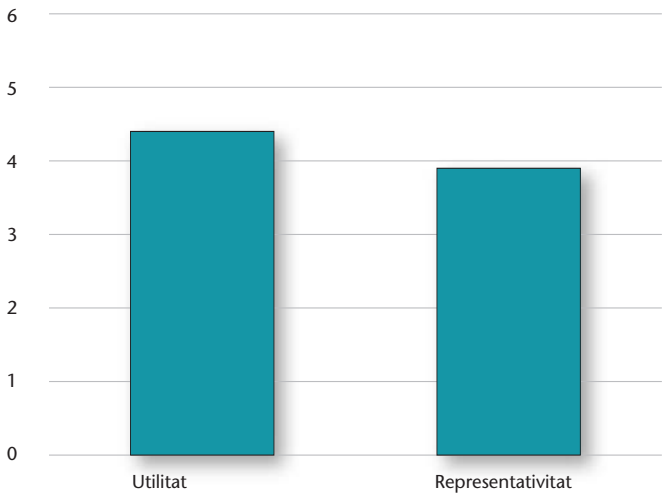

Els serveis col·legials més utilitzats són els de formació i la borsa de treball, als quals recorren majoritàriament les infermeres més joves. La majoria de les que utilitzen els serveis del COIB els valora positivament.

Més de la meitat (55%) valora positivament la informació que rep del COIB, cosa que genera una valoració mitjana de 5,7 (per sobre del punt mig de l'escala de 0 a 10).

A tres quartes parts de la professió els agradaria participar en activitats col·legials, especialment relacionades amb temes professionals i de pràctica. Un 46% d'aquestes prefereix l'ús del correu electrònic i un 37% prefereix l'assistència personal.

Les relacions sòlides i intenses entre col·legues configuren un sistema que facilita la cohesió, el flux de coneixements, la col·laboració i la identitat professional. Tot i ser un sistema on dominen les relacions amb col·legues amb característiques d'exercici i socials molt similars, s'entén també a través de tota la professió (amb relacions intergeneracionals i entre centres), la qual cosa facili-

Gràfic 5.2

Qui considera que hauria de participar principalment en el procés de millora de les condicions laborals / professionals de les infermeres i els infermers?

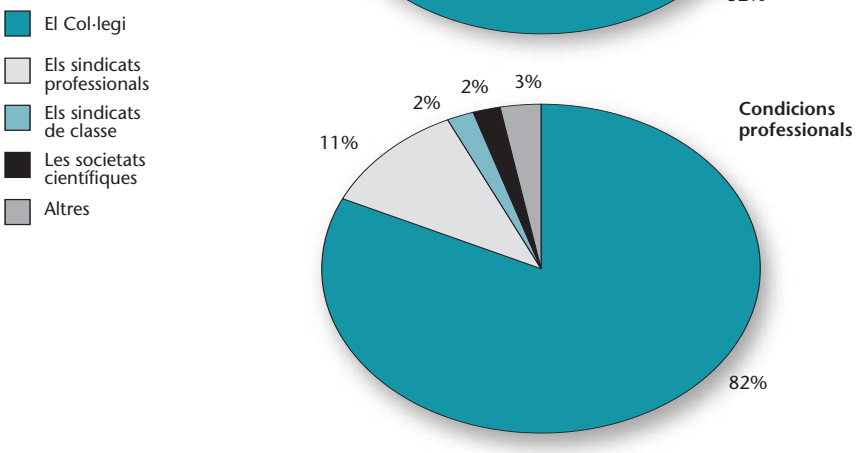

Gràfic 5.3

Podria valorar les següents funcions desenvolupades pel Col·legi?

De 0 (gens important) a 10 (molt important)

Importància

Valoració

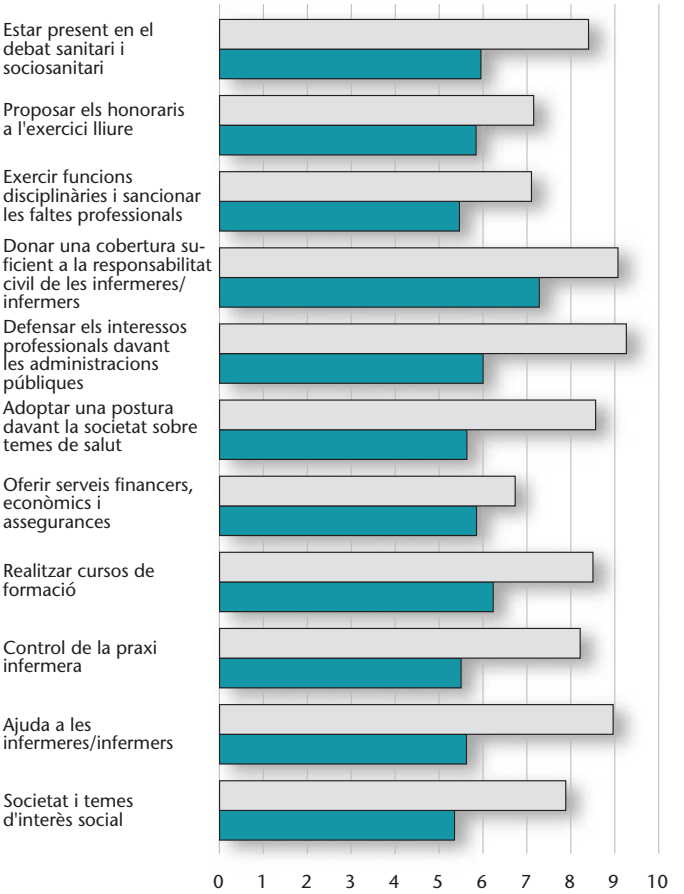

Gràfic 5.4

Quin model d'organització social de la sanitat li agradaria més?

Basat en la sanitat privada i els serveis d'assistència benèfica

Mixt de sanitat privada i pública sense prioritzar-ne cap

Basat en una sanitat pública universal i privada lliure

Sanitat pública universal que tendeix a excloure la privada

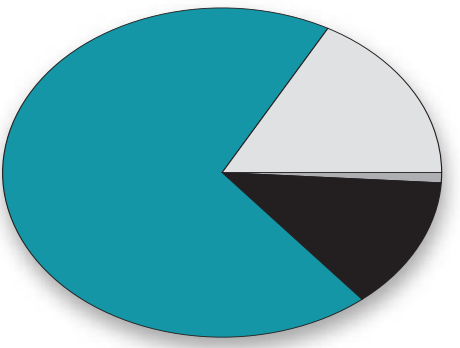

ta, d'una banda, alts nivells de cohesió entre professionals amb experiències professionals semblants i, d'altra banda, una identitat professional complexa que incorpora experiències professionals diverses.

El sistema relacional de les infermeres és molt adequat en el seu espai d'exercici, on coneixen majoritàriament els directius i directives. No obstant això, la seva distància respecte a les elits polítiques (sanitàries i professionals) és considerable. És important destacar la major proximitat social a aquestes elits entre les infermeres de més edat i d'atenció primària i la major llunyania de les infermeres del sector sociosanitari.

El seu clar posicionament ideològic cap a l'esquerra i la seva orientació de servei al benestar col·lectiu expliquen, en gran mesura, el fet que la gran majoria de les professionals defensin un model d'organització sanitària amb un clar predomini de la sanitat pública. El 69% és partidària de l'actual sistema sanitari de domini públic, però amb certa sanitat privada, i un 17% està a favor d'un sistema amb més domini de la sanitat pública. Entre les professionals més joves, n'hi ha moltes partidàries del model actual. Amb l'augment de l'edat, s'incrementa també la postura a favor de més domini públic.

Gràfic 5.5

Es troben els seus amics i amigues més propers entre aquests grups de persones?

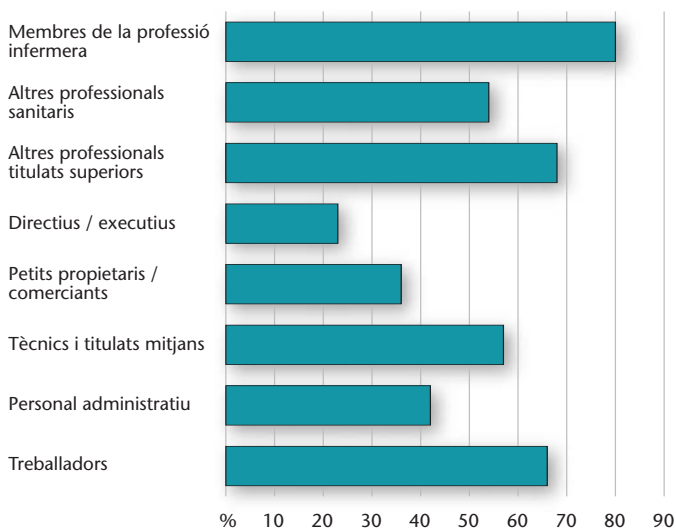

Conclusions: Com som i com voldríem ser

El resum de les principals característiques, valors i opinions expressats per part de les/dels professionals al llarg de l'enquesta dibuixa una clara imatge de com son i voldrien ser les infermeres de la demarcació de Barcelona.

Com som

- Professionals joves. Edat mitja de 38 anys.
- Majoritàriament femenines (87%) i amb tendència a una feminització més elevada.
- La gran majoria de les professionals se situa en posicions socials de classe mitjana-mitjana.
- La professió ha estat una forma de mobilitat social per a una part important de les infermeres.
- Més de la meitat de les professionals tenen uns ingressos mensuals que oscil·len entre 1200 i 1800 euros.
- Gairebé un terç de les professionals, especialment joves i de nova incorporació a la professió, tenen ingressos inferiors.
- En termes mitjans, és un col·lectiu ideològicament d'esquerres.
- Tenen un paper destacat en la societat civil catalana.
- Les formes dominants d'exercici caracteritzen la infermeria com una professió molt especialitzada, pública i hospitalària, majoritàriament empleada i en marcs organitzatius complexos.
- Un 18% de les infermeres tenen com a mínim una altra activitat professional.
- La majoria té una relació contractual estable, però gairebé un 30% està en una situació contractual precària (especialment les més joves).
- Moltes professionals abandonen temporalment la professió, fonamentalment per maternitat, durant períodes curts.
- El retorn a l'exercici suposa en molts casos problemes d'ajustament a l'organització.

- Es detecta que la majoria de les infermeres fan esforços addicionals, a causa de les característiques socials dels usuaris i les demandes que excedeixen les possibilitats del sistema.
- En termes globals, tenen un alt nivell de control i autonomia tècnica.
- El control sobre l'organització social del treball és reduït, i molt reduït pel que fa a l'orientació de l'organització.
- Com a resultat, perceben que tenen un elevat grau de llibertat en el desenvolupament de la seva feina.
- En general, se senten satisfetes amb la seva professió, un 80% tornaria a incorporar-s'hi.
- Senten que la seva professionalitat està ben valorada pels seus col·legues i els usuaris, però insuficientment valorada per l'organització i la societat.
- Els problemes més importants en el seu exercici són les retribucions insuficients, la falta d'incentius professionals i la falta de reconeixement social i polític.
- Per sobre de tot, per a la majoria de les professionals la seva professió consisteix fonamentalment en una forma d'ajudar els altres. Consideren que estan al servei del benestar de les persones.
- El valor central apuntat per les infermeres com a essència de prestigi és l'ètica i integritat professional.
- La valoració de les professionals sobre la utilitat del COIB és de 4,4 sobre 10.
- La majoria de les infermeres que utilitzen els serveis col·legials els valoren positivament, especialment la borsa de treball, l'assessoria jurídica i els serveis de formació.

Com voldríem ser

- Les infermeres de Barcelona consideren fonamental que augmentin la valoració i el reconeixement socials. Aquest augment implica ingressos adequats, l'absència de situacions de precarietat i el reconeixement per part de les organitzacions i la societat de la seva professionalitat i dedicació.
- La gran majoria aspira, i se sent capacitada per fer-ho, a assumir més responsabilitat en la presa de decisions a la feina, per a un exercici més professionalitzat.
- Els aspectes en els quals s'assumiria més responsabilitat passen per elevar el seu nivell de control sobre l'organització de l'exercici i ampliar l'espai professional en educació sanitària i seguiment personalitzat de les persones ateses.
- Les infermeres consideren que la infermeria hauria d'estar orientada al benestar i satisfacció de les necessitats del conjunt de la societat.
- Les infermeres voldrien tenir un paper més consultor i orientatiu, compatible amb les atencions que presten en l'actualitat.
- Les professionals consideren molt important augmentar els esforços per a la millora en els aspectes científics, com a part del sistema d'excel·lència professional dominat per l'ètica.
- Les infermeres consideren el COIB una entitat política fonamental que òbviament hauria de tenir influència en la política sanitària. Segons les infermeres, hauria de ser un actor polític principal, tant en les negociacions de tipus laboral com en les de tipus professional.
- A tres quartes parts de la professió els agradaria participar en activitats col·legials, especialment les relacionades amb temes professionals i de pràctica.

Annex

Fitxa tècnica

Dimensions de la població:	27.251
Enquestes rebudes:	2.218
Error mostral (SRS):	±2,05% amb un nivell de confiança del 95% (p=q=0.5)
Treball de camp:	enquesta per correu
Realització del treball:	entre el 23 de juliol de 2004 i el 27 d'octubre de 2004

Agraïments

Aquest treball ha estat possible gràcies a moltes persones.

En primer lloc al gran nombre d'infermeres i infermers que han contribuït amb el seu temps i les seves aportacions mercès les quals ara es poden posar totes aquestes dades a disposició.

A Rosa M. Blasco Santamaría, infermera, la tenacitat de la qual ha permès la realització d'aquest estudi.

A l'actual Junta de Govern del Col·legi Oficial d'Infermeria de Barcelona que no ha dubtat en promoure'l i posar a disposició tots els mitjans perquè fos possible.

L'estudi ha estat realitzat per **l'Equip d'Investigació en Professions i Organitzacions** del Departament de Sociologia i Anàlisi de les Organitzacions de la Universitat de Barcelona, constituït per:

Josep A. Rodríguez
José L. C. Bosch
Christian Oltra
Anna Ramon
Julián Cárdenas
Cecília Borau
Luis Ballesteros
Saül Puchalt
Patrizia Cárdenas

11 de febrer del 2005

© 2005. Barcelona, Col·legi Oficial d'Infermeria de Barcelona, d'aquesta edició

Disseny gràfic: Carlos Ortega i Jaume Palau

Impressió: Gràfiques Celler

COL·LEGI OFICIAL
INFERMERIA
DE BARCELONA

UNIVERSITAT DE BARCELONA